

Påske

Ordet "påske" forbinder vi i den kristne kulturkrets først og fremst med kristendommens sentrale begivenhet, Kristi dod den "første" langfredag og hans oppstandelse den "første" påskemorgen.

Uten dette kan kristendommens egenart ikke forstås.

Dette er så sentralt, at mange overivrige fanatikere ikke har kunnet skynde seg nok med å "formidle" det videre til barnene allerede mens de er ganske små, for å forsikre seg om at de skal bli helt rettroende når de blir voksne.

Og kanskje berover man nettopp derved barnene muligheten til senere i livet å opfatte noe av det sentrale i kristendommen.

Hvorledes kan man formidle "påskan" til barnene på en slik måte at det svarer til det de selv har levende i seg?

Da må man ta hensyn til barnenes alderstrinn og finne frem til hva de for hvert år som går, trenger til sin egen utvikling.

Og da må man ikke bare stirre på de dogmatiske ordformuleringer i en eller annen kristen bekjennelse (der er jo svært mange!), men finne frem til hva påskan egentlig betyr i hele menneskehetens og i hvert enkelt menneskes utvikling.

Noe av det første man da finner, er at påskan opprinnelig hverken er kristen eller jodisk, men en rent "hedensk" religios fest som i de forskjelligste former har vært feiret i de fleste folkeslag i den tempererte sone lenge for den første bokstav av bibelen, såvel av det nye som av det gamle testamente var skrevet ned, - lenge for Moses var født.

Påskan er den store vårfest, hvor det nye liv spirer frem, hvor det nye liv fodes, hvor dodens makt i naturen på nytt er beseiret. I jublende takknemighet danser og synger alle og priser den oppstandne livsgud, solgud, fruktbarhetsgud. han har vært dod, drept av sin grusomme motstander. Men nu er Han oppstått av doden til nytt liv. I hvert nyfødt lam prises han, og det forstefodte påskelam ofres. I ærbodighet og hengivenhet foyer mennesket seg inn i det store naturmysterium. Alle må være villige til å ofre seg likesom livsguden har ofret seg. Ingen må beholde noe for seg selv i egoistisk selvnydelse og selvhevdelse. Som symbolsk handling ofres det forstefodte lam, påskelammet til doden, det vil si til det nye evige liv som ustanselig på nytt vekkes av det dode. Eller også ble den forstefodte sønn eller datter ofret, slik som Agamemnon ofret sin datter (Ifigenie) eller dommeren Jefta sin datter. Menneskeofringen har vært meget utbredt ved de store hedenske påskevårfester. Og den ble opprettholdt så lenge det enkelte menneske ikke hadde noen særlig stor betydning, fordi horden var en så sterkt sammensveiset blodsenshet, at fellesskapsbevisstheten var det bestemmende. Det hadde da like liten betydning at et enkelt menneske ble ofret, som at et dyr ble ofret.

Men så kommer den tid hvor det enkelte menneskes oppgave og betydning begynner å demre. Menneskeofferet erstattes av dyreoffer. Abraham står der med kniven loftet over sin sønn Isak, villig til det nødvendige dodsoffer for å tjene livets gud.

Men da lyder stemmen fra himmelen og stanser Abraham. Vedderen. påskelammet skal ofres istedenfor.

Og ved sin lydighet bekrefter Abraham sin verdighet til at det store menneskeoffer av Messias selv skal finne sted i hans slekt.

Hvem er så den store solgud, livets gud? Hvem er det som hver vår oppstår til nytt liv i naturen. Vi finner de forskjelligste navn i de forskjellige folkeslag. Og vi skal være forsiktige med å identifisere og generalisere. Hver enkelt gudeskikkelse har nok sin egenart som ikke bør viskes ut. Men vi oppdager også fellestrekk som rager ut over de enkelte folkeslag. Og så forskjellige som Baal, Osiris, Tammuz og Adonis enn er, så har de nettopp dette til felles at de alle dor og oppstår til nytt liv og at det skjer i årslopet, omigjen og omigjen hvert eneste år. Alt eftersom landets klima arter seg, kan tidspunktet og stemningen bli forskjellig. Våren kan være en nordisk vår med snesmelting og bekkebrus, med blåveis og lerkesang etter en kald og mørk nordisk vinter hvor doden har hatt overtaket. Men "vinteren" kan også være en torketid hvor alt ligger avsvidd og livlost. "Våren" kommer da med det befruktende regn eller med Nilens oversvømmelse for eksempel, hvor så det nye liv spirer frem i overveldende kraft og overdådig odselhet.

Hos egypterne er det Osiris som dor og som stadig våkner til nytt liv. På et egyptisk bilde ser vi formelig hvorledes kornet spirer frem av den dode Osiris legeme.

Hos sumererne, babylonerne og assyrerne var det Tammuz som hver vår ved "påsketider" vekkes til nytt liv. Hos grekerne er det guden Adonis, som dor og igjen oppstår.

Da israelittene trengte inn i det forjettede land, Kanaan. var hovedguden i dette område hos de syriske

kanaanitter Baal, og i deres vårfest, "pask" (på arameisk "paska") , blir solguden

Baal hvert år levende igjen.

Dette er utførlig beskrevet i de tekster som ble funnet i Ras Sjamra i 1929 og som ble tydet allerede i 1930. Det er en babylonisk kileskrift. Men der er ikke ord- eller stavelsestegn som i den vanlige babyloniske skrift (hvor der tilsammen er ca. 500 tegn) . Der er kun 28 forskjellige skrifttegn. Det er alfabetiskrift og stammer fra det 14. århundre for Kristus, altså samtidig med det første fonikiske alfabet, men på et annet sprog som er nærmest i slekt med det gammeltestamentlige hebraisk. Tekstene er imidlertid flere hundre år eldre enn de eldste partier av bibelen.

Her fortelles det at Baal dor. og hans soster og elskede, gudinnen Anat, søker etter ham (likesom Isis etter Osiris i Egypten) , for så lenge Baal er dod, "svikter livet mellom menneskene, livet svikter markens hjorder".

Og så kommer den dramatiske kamp hvor livsgudens motstander, morderen Mot, dodens herre, endelig blir beseiret. Baal blir levende igjen, og alle fryder seg:

"Himlen lar det regne med fedme,
dalene lar det flyte med honning."

Baal er fruktbarheten, regnet, tordenen, lynet, det grønne gress som spirer frem. Og han fremstilles som et menneske med horn på hodet eller rett og slett som en okse, likesom fruktbarhetsoksen Apis i Egypten

"Han elsket kalven på gressgangen,
koen på marken ved vannets bredd,
han lå hos den syv og sytti ganger,
åtte og åtti ganger, og den fødte Mesj."

(Disse tekster har vi hentet fra en artikkel av prof. Harris Birkeland i "Samtiden", 1941, side 172 ff, hvor han gjør rede for Ras Sjamra-funnene.)

Men hvorledes ble nu påskefesten feiret i denne forkristne og forjodiske tid? Baals dod. kamp og oppstandelse ble anskuelig dramatisert av presteskaper, og hele folket deltok i dodssorgen og oppstandelsesgleden. Og både sorgen og gleden var alt annet enn stille og inderlig. Sorgen var ekstatisk med gråt og klagehyl og gleden like overstadig i sin jublende, larmende lykkerus, med overdådig spising, drikking og losslupne seksuelle orgier. Fruktbarheten dyrkes. og det nye livs hovedsymbol, egget. påskeegget, er hellig og males rodt - både i den persiske og den egyptiske kulturkrets. Og solguden, som er våknet til nytt liv, danser og gjør tre hopp, og hele folket danser med. Hvem har ikke hort om at solen danser eller hopper påskemorgen? (Les Aanrud: "Solve Solfeng".) Og i Egypten bolger fruktbarhetens krefter i takt med månens perioder, likesom man helt til våre dager teller svangerskapet i 10 måneprioder og kvinnens fruktbarhetsrytme går i måneprioder. 14 og 14 er Osiris tall. Det er månens avtagende og tiltagende dager. "Periode" heter på gammelegyp-tisk "un". og det betyr samtidig også "haren", fruktbarhetsdyret fremfor noe annet. Og så kom da påskeharen hvert år hoppende både i det gamle Egypten og andre steder.

Og påskefesten gjaldt både solen og månen. og den ble feiret ved fullmåne etter solens vårjevndogn.

I det gammelgermanske folkeområde finner vi en gudinne som det nye livs representant. Det er vårgudinnen Ostara, andre steder kalt Eostre. Hun ble feiret i april måned (Eostur monath)

. Og hvem horer ikke av hennes navn allerede både det tyske og det engelske navn for påske? (Ostern, - Easter.) -

Likesom selve ordet "påske" går tilbake helt til forjodisk tid, finner vi at også disse andre ord for påskefesten er av hedensk opprinnelse, For i denne årvisse rytmiske prosess av dod og oppstandelse har alle folkeslag levet. Og livet seirer helt sikkert, like sikkert som at prinsen i eventyret kommer og vekker Tornerose etterrat hun har sovet i 100 år "Og alle hjerter gleder seg. " og i eventyret "Von dem Machandelboom", som vi finner i brorene Grimms samling, er påskemotivet enda tydeligere. Her blir sonnen (broren) drept av den onde mor. Men sonnens dod er ikke en dod til fortapelse, det er doden til nytt liv. Han begraves under treet. Men av treet stiger der opp en tåkesky, av tåken flammer der frem en ild, og av ilden flyver en skjønn fugl frem, som begynner å synge. og den synger så vakkert fra himmelen over hustakene, at alle folk forlater sitt arbeid for å gå ut og se opp mot den lysende skjønne fugl og hore dens sang. Det er påskemorgenens sol. Og på slutten av eventyret forvandler fuglen seg. Den onde mor, som har drept sonnen, blir knust av mollestenen likesom dodsguden Mol blir beseiret av Baal, og ut av ild og damp kommer sonnen lys levende frem.

Men skulde nu menneskene til evige tider leve i årsløpets vegetative kretslop? Skulde de alltid forbli i den kollektive hordebevissthet som dette vegetative naturliv nødvendigvis forte med seg? Skulde de aldri komme

frem til en indre selvstendig åndelig utvikling uavhengig av årskretslopet?

Her er det jodefolkets verdenshistoriske innsats kommer. Det "utvalgte" folk blir fort ut av det fruktbare Gosen, bort fra Egyptens kjøttgryter og ut i den golde orken. Folket skal vende seg bort fra fruktbarhetsguden, oxen Apis, bort fra solguden Baal, som får nytt liv hver vår. Folket skal følge Gud Herren. Jahve, "Jeg er", som ikke dor og oppstår med årsløpets vegetative liv, men som er uforgjengelig og taler i det aller helligste indre, i det moralske liv.

Folket går ved denne utvelgelse gjennom en ny "dod". Og oppstandelsen er et nytt indre liv, altså ikke bare en gjentakelse av vegetasjonskreftene.

Og når forlater israelittene Egypten? I påsken, den 14. dag i måneden Nisan, (svarende til vår måned april eller slutten av mars, varierende etter fullmånen) . Og de spiser påskelammet og det usyrete brod med bitre urter. Den gamle vårpåskefest får her et helt nytt innhold. Offerlammets blod blir stroket på dorstolpene, forat ikke "forderveren" skal tilintetgjøre folkets, forat det kan gå frelst ut av Egypten. "Forderveren" (2. Mos. 12, 23) går forbi og skåner dem som frivillig gir avkall på Egypten og bereder seg til det nye indre liv. Forbigang, skånelse, heter på hebraisk "pe'sach". Og fra nu av var det dette som ble jodenes påskefest. Altså en minnefest om en kulturhistorisk begivenhet. Et skillemerke som skulde gjentas hvert eneste år, ikke fordi det hadde noe med naturlivet å gjøre, men tvertimot fordi det markerte emansipasjonen fra naturlivet. Og påskemåneden skal være årets første måned.

Men det er hårdt å vende seg bort fra naturlivet. Og israels folk lengter gang på gang tilbake til Egyptens kjøttgryter. Men det som i sin tid har vært gode guder, for eksempel fruktbarhetsguden Apis, blir noe helt annet når et nytt utviklingstrinn er nådd og man faller tilbake til det gamle. Da blir det en avgud, da blir det noe som trekker folk ned fra deres egentlige oppgave. Det blir en ond makt. Apisoksen kan ikke israelittene komme tilbake til. Men de kan danse rundt "Gullkalven". og gang på gang faller de tilbake til å dyrke Baal. Men fordi han tilhører et tidligere utviklingstrinn, er han ikke lenger en god gud. Den mektige solgud, Baal, er nu som selve Lucifer, djevelen. og israelittenes profeter må gjøre sitt ytterste for å holde det gjenstridige og hårdnakete folk borte fra Baals fristelser.

Men alt dette gjelder det ene utvalgte folk. Ingen "fremmede" har lov til å ta del i deres påskefest (2. Mos. 12, 43) .

Det er en begrenset folkegruppe som er bærer av den store nye menneskehetsimpuls. Men den fores ikke frem til å gjelde hele menneskeheten. Og den feires ikke frem til å foregå i "den enkelte". Jodefolket river seg los fra naturgudene, trer inn i den historiske utvikling, men fores ikke til noen fullendelse. Det har forventningen om det store, kommende i seg. Det er utelukkende forberedelse.

Og så kommer Kristus-impulsen, som setter det avgjørende skillemerke i hele utviklingen. Den opptrer i jodefolket, men sprenger straks folkets begrensning. Alt samles i "den enkelte". og nettopp derved omfattes hele menneskeheten: "Her er ikke jode eller greker, her er ikke trell eller fri, her er ikke mann eller kvinne, ti I er alle ån i Kristns Jesus." (Paulus Gal. 3, 28.)

Dette nye fellesskap er helt uavhengig av folkets blodsbånd og helt uavhengig av sosiale stillinger. Det er begrunnet i noe som foregår i den enkelte. Hva er dette avgjørende? Det er "dod" og "oppstandelse". det er en påsketitdragelse:

"Vet I ikke at vi, så mange som er dopt til Kristus Jesus, er dopt til hans dod?"

Vi er altså begravne med ham ved dåpen til doden, forat vi, likesom Kristus er oppreist fra de dode ved Faderens åpenbaring, skulde vandre i et nytt liv.

Ti dersom vi er blitt forenet med ham til likhet med hans dod, da skulde vi og være det til likhet med hans oppstandelse, idet vi vet dette, at vårt gamle menneske er korsfestet med ham, forat syndens legeme skal bli tilintetgjort, forat vi ikke lenger skulde tjene synden.

Ti den som er dod, er rettferdiggjort fra synden.

Men dersom vi er dode med Kristus, stoler vi på at vi og skal leve med ham, fordi vi vet, at Kristus, efterat han er oppreist fra de dode, ikke mer kommer til å do, da doden ikke mer hersker over ham. Ti han dode, idet han dode for synden, men han lever, idet han lever for Gud." (Paulus Rom. 6, 3-10.)

Påsken har her fått et helt nytt innhold. Menneskets urbillede er funnet igjen som en spirende kime til en ny verdensorden. Av dette skal en helt ny verden oppstå: En ny himmel og en ny jord. og hele skapningen lengter efter forløsningen som kommer med den nye "Adam".

Mens den forjodiske "påske"fest gjelder årsløpets rytme, dod og oppstandelse, omfatter påsken her hele menneskets, menneskehetens, ja hele jordens utviklingsrytme i en eneste stor "dod" og "oppstandelse".

Den kristne påske lar menneskets og jordens mening komme til syne.

Hvor helt anderledes blir ikke her stemningen enn i den jodiske påskefest?

I begge tilfelle gjør motstandsmaktene alt hva de kan for å drepe det nye liv. Morkets makter prøver å for-

hindre at lyset skal skinne.

Farao nekter hårnakked Israels folk å dra bort. Folket fores av "ildsoylen". og bare foreren, Moses, kan tale med Herren som virker i ildsoylen. Herrens lov kommer til dem utenfra. I redsel og skrekk adlyder de loven, som sier "du skal" og "du skal ikke". og loven gjelder folket som samlet gruppe.

Den kristne påske gjelder ikke et folk. Den gjelder den ene. Og det er en rekke bestemte enkeltmennesker som får del i det nye liv. Den kristne påske forer ikke til ildsoylen i orkenen. Den forer til den kristne pinse, hvor åndens ildtunge flammer i hver enkelts indre. Og det ord som taler ut av denne nye ild, forstås av alle mennesker uansett folkegrenser. Det som lever i dette ord. er det som hjertet strømmer over av. - Den knugende tordenstemme i orkenen har veket plassen for den nye kjærlighetens sol. Denne tindrende rene og befriende varme vårsol lyser om morgenen på den kristne påskedag. Det er ikke sabbaten, den syvende og siste dag i uken, hvor man etter de seks ytre virkedager trekker seg inn i det indre, betraktende, tilbake-skuede liv. Det er søndagen, påskesøndagen, solens dag, hvor hele verdens nye liv vekkes opp av doden. På en vidunderlig måte ser vi her hvorledes den kristne påske har i seg alle elementer fra både den jodiske og den forjodiske, hedenske påske. Men alt er forvandlet, loftet opp til et hoyere plan, og kommer til syne i forklaret skikkelse.

Årskretslopet med sin dod og oppstandelse blir som et lite bilde av den ene store dod og oppstandelse. Og jodfolkets hårde påskeprovelser må den enkelte gjennomgå fullt ut og tomme den bitre kalk til siste dråpe. Men det nye liv, den nyfodte sol er der allerede i det indre. Og hvorfor skulde ikke de årtusengamle symboler for det nye liv, påskeegget, påskelammet, påskeharen også få denne nye mening? Og hvorfor skulde ikke det nye indre liv feires omigjen, hver eneste vår, hvor den ytre natur vekkes til nytt liv?

Ved fullmåne etter vårjevndogn ble den forkristne påskefest feiret. På den første søndag etter første fullmåne etter vårjevndogn blir den kristne påskedag feiret. Over den jodiske påske er der fullmånestemming og natt (2. Mos. 12, 42-43) :

"Denne er en natt, som ble tatt i akt for Herren til å fore dem ut av Egyptens land. Den samme natt, den skal tas i akt for Herren for alle Israels barn hos deres etterkommere.

Og Herren sa til Moses og Aron "Denne er påskens skikk. Ingen fremmeds sonn skal ete derav. "

Den kristne påske har soloppgangen like etter fullmånen, - efterat sabbaten er til ende:

"Og da sabbaten var forgangen, kjøpte Maria Magdalena og Maria, Jakobs mor, og Salome velluktende urter for å komme og salve ham. Og de kom til graven på den første dag i uken meget tidlig idet solen gikk opp." (Markus 16, 1-2.)

Dette at påsken nu ble knyttet til søndagen som den første dag i uken etter sabbaten, - efter den første fullmåne etter vårjevndogn, - var meget vesentlig for de første kristne.

Slik ble den gamle sammenheng bevaret og det nye vesentlige innslag fremhevet.

Det var riktignok ikke alle som fulgte med i dette. En ganske stor gruppe av kristne stod så sterkt knyttet til lovreglene i det gammeltestamentlige jodiske, at de under enhver omstendighet vilde fortsette med å feire påsken på den 14. dag i måneden Nisan, (efter den jodiske kalender altså ved fullmåne etter vårjevndogn) og de vilde ikke gå med på å knytte den til søndagen. solens dag, efter fullmånenatten.

Så sterk strid ble der om dette, at pave (eller rettere sagt den romerske biskop) Victor (189-198) lyste disse kjettere i bann og utelukket alle disse såkalte quartodecimanere (det vil si de som holder seg til den 14. dag) , som særlig holdt til i Lilleasia, fra det kristne fellesskap. Så vanskelig var det altså å vekke sansen for det nye verdenshistoriske innslag at man måtte ty til slike midler. En bannstråle er i og for seg alltid tegn på et åndelig nederlag.

Og hvilken hjelp er der i å feire påsken tusener av ganger på den "riktige" dag i overensstemmelse med den enesaliggjorende "rette" tro, hvis der i denne feiring ikke foregår noe som viser at dette er sannhetens vei? Kristendommens sanne vesen og også påskens sanne vesen er noe man må kjempe seg frem til gjennom en mur av tilstivnete konvensjoner og storknete dogmer.

Og hvorledes skal de voksne kunne hjelpe barnene til å få del i kristendommens levende kjerne? Forst og fremst ved at den blir en stadig mektigere virkelighet i de voksne selv. Hvorledes skulde man kunne lære barnene å "tjene", hvis man ikke selv er en "tjener"? "Hvorledes skulde man kunne lære barnene ærbodighet og sannhetskjærlighet, hvis man ikke selv er en sannhetssoker? Hvorledes skulde man kunne lære barnene kjærlighet, hvis dette bare er et tomt ord eller en salvesfull frase for en?

Men hvorledes kan man levendegjøre påsken også som innhold for barnene?

Her er der en uendelighet av muligheter. Men i denne uoverskuelige mangfoldighet er der noen grunntrekk som er avgjørende. Og det er å ta hensyn til barnenes alderstrinn.

Helt opp til 2. klasses alder lever barnet i en så billedlig, lekende og drommende bevissthet, at man best kan få barnet i tale ved å uttrykke pinsebegivenheten i eventyrets billedform. På mange måter lever barnet i

denne tid i en bevissthet som svarer til det forkristne og forjodiske. Det er en selvsøkelighet at doden må følges av livets seier. Hvis prinsen i eventyret dor og blir levende igjen, er det for barnet en befriende forløsning. Det vilde være helt malplisert å la et eventyr ende med at prinsen dor. All dod er som en tornerosesovn, et gjenomgangsstadium til nytt og sterkere liv. - Mange er de eventyr som har denne "dod" og "oppstandelse" som skjult motiv uten at det sies uttrykkelig. Når man forteller eventyret til barnene, er det av avgjørende betydning at den voksne forstår sammenhengen. Man forklarer naturligvis ikke dette til barnene. Det vilde være å odelegge eventyrbilledenes umiddelbare liv. Men den voksnes bevissthet gir billedene vekt. Når den voksne kjenner eventyrbilledenes virkelighet, gir de også større livskraft til barnene.

Når man har fortalt barnene et slikt påskeeventyr, hvor livets seier over doden kommer frem i friske bilder, kan man på en lekende og samtidig hoytidelig, ærbodig måte bruke de årtusengamle realsymboler: påskeegget, påskelammet og påskeharen.

De voksne kan selv lage det i stand og skjule de små påskeharer og rodmalte påskeegg i reder som barnene så skal finne. - Slik er det vel best for de aller minste. Litt større barn kan selv med kunst og flid lage og male disse livets bilder. (Men altså ikke grønne eller blå påskeegg, det er jo den oppgående sol som det seirende liv - og da foler barnene det sterkest i rodt eller orange.)

Man vil imidlertid neppe klare å få tilstrekkelig hoytidelig og gledelig stemning i dette, hvis man ikke først har fortalt dem noe som de lever sterkt i. (Det er utvilsomt et åndelig og pedagogisk nederlag hvis man ikke får barnene interessert uten forsåvidt som eggene og harene er av marsipan og sjokolade)

Fra 3. klasse av trenger barnene noe mer enn denne naturpåskeopplevelse med ærbodighet og takknemlighet overfor Gud Fader som livets kilde i hele verden. I denne alder nærmer barnene seg en mer selvstendig jegfølelse, de nærmer seg det trinn hvor det guddommelige også må finnes i det moralske, i det indre, ikke bare i den store paradisiske natur.

Her trenger barnene derfor påskens annet trinn. Det er jodefolkets historie i det gamle testamente. Barnene må billedlig talt i denne alder fores ut av Egypten og frem til Sinais berg hvor den moralske lov tordner dem i mote i all sin velde.

Påskens som jodisk påske: fra det ytre til det indre er her barnenes egen vei. - Og likesom jodefolket fores til dette som en gruppe, foler barnene seg ennu i 3. klasse sterkest som gruppe. Men det er en gruppe som er på vei. Og veien går til selvstendigjørelse av de enkelte.

Fra 6. og 7. klasse av er barnene kommet et nytt skritt nærmere dette. Her har barnene i store og enkle bilder fulgt de orientalske forkristne folkeslags historie. De er kommet frem til Hellas og Rom hvor den enkeltes rett og hvor folkegruppenes utilstrekkelighet kommer anskuelig frem. - Her kommer så barnene i den verdenshistoriske sammenheng til den kristne påske.

Jo sterkere den forberedende vei har vært, jo større anelsen og forventningen har vært om det som skal komme, desto sterkere og større kan den kristne påske komme frem som levende virkelighet. Men betyr dette at man ikke bør fortelle barnene noe av evangeliene for i 6. klasse? Slik er det slett ikke ment.

Allerede i den tidligste barndom kan man fortelle om barnet i Betlehem, om lyset som skinner i den mørke vinternatt, om hyrdene som tilber barnet, om de vise menn som kommer med sine rike gaver, gull, rokelse og myrra, om Herodes og om flukten til Egypten. Særlig utforlig kan man dvele ved dette som juleforberedelse i 1. og 2. klasse. Det foregår da i en tidlos eventyrstil. Det er noe som gjentar seg hvert eneste år.

Og oppover i de neste klasser, 4. og 5. klasse, kan man i hoy grad hente talende bilder ut av evangelienes lignelser, undere, helbredelser og visdomsord. Men det er da også fremdeles som tidlose evighetsverdier som er virkelige nu og alltid.

Men selve den kristne påske kan komme best frem, hvis man har tålmodighet til å vente med den til barnet er modnet til det.

Det gjelder barnets verdenshistoriske tidsopplevelse. og særlig gjelder det barnets opplevelse av det dode. Nettopp i denne alder, 12 års alderen, blir barnets egne knokler så faste og dode at barnet også kan tenke det dode på en ganske annen klar måte enn for. Her må naturfagundervisningen fores frem til fysikkens mekaniske lover. Fra denne alder (12-14 år) av horer det med til menneskets utvikling å kunne tenke doden i dens fulle konsekvens, - hele verdensaltet som en eneste stor dod mekanisme, et urverk av dode enkeltpartikler - , og også å kunne trenge gjennom denne tanke til det som er sterkere enn doden.

Fra denne alder av horer det derfor til menneskets utvikling å lære den kristne påske å kjenne som lidelse, dod og oppstandelse i den enkelte i hele menneskeheten.

Og det er en slags forurettelse mot barnet hvis man trenger denne problematikk inn på det i en tidligere alder. - Jo større ærbodighet man har overfor det guddommelige store som finner sted i den kristne påske, jo forsiktigere vil man være med å nærme seg til det. jo forsiktigere vil man være med hensyn til å finne det rette tidspunkt og den rette måte til å formidle det videre til barnene.

Goethe hadde i hoy grad denne store ærbodiget.

I "Wilhelm Meisters Wanderjahre" skildrer han (2. bok. 2. kap.) hvorledes man i den "pedagogiske provins" oppdrar barn. (Se også "Mennesket", årgang 12, 1949, nr, 3.)

Hvorledes lar han her det gamle og det nye testamentes beretninger bli formidlet til barnene? I kunstnerisk billedlig form. Og han gjennomfører en streng tredeling. Det forste trinn er det gamle testamentes storslagne, dramatiske bilder.

Det annet trinn er evangeliene i en mer inderliggjort sart billedform. Men kun frem til påskemåltidet for lidelsehistorien hegygger. Her lager Goethe et markert skille for det tredje trinn.

Det som følger etter, påskens lidelse, dod og oppstandelse, lar Goethe være skjult for barnene i den "pedagogiske provins" i lopet av hele året. Kun ved påsketider blir disse mektige bilder avsloret i en særlig hoytidelig handling. Og kun de eldste elever får lov til å ta del i dette. (Goethe nevner ikke noen bestemt alder, men det fremgår av sammenhengen at den iallfall ikke er under 12 år)

Denne forsiktige og sjeldne, utvalgte og grundig forberedte tilnærmelse til påskehoytidens vesentlige kjerner betyr det motsatte av å sette den til side som mindre betydningsfull. Som Goethe selv sier: "Wir ziehen einen Schleier über diese Leiden, eben weil wir sie so hoch verehren"

"Vi trekker et slor over disse lidelser, nettopp fordi vi har så dyp ærbodighet for dem."

Førsteutgave:

Mennesket, Bergen, 1958/1

www.joergensmit.org er webbadressen til material av og om Jørgen Smit.
Biografisk material, utgivelser, foredrag, arbeidsplasser o.s.v. utgitt av Rembert Biemond